

27.7.2020

מוגש ליו"ר וחברי הוועדה לקידום מעמד האישה:

## נייר עמדה – פגיעה בנשים בתקופת משבר הקורונה

נייר עמדה זה מוגש לקראת הדיון שיתקיים ביום ג', 28.7.2020, בוועדה לקידום מעמד האישה ביוזמת חבר הכנסת עופר כסיף, בנושא: "משבר הקורונה חידד את העובדה שנים שהן חיוניות ביותר לחברה, מועסקות בענפים מתגמלים פחות".

### רקע:

בשנים האחרונות חל שיפור ניכר באחוז השתתפותן של נשים בכלל, ונשים ערביות וחרדיות בפרט, בשוק התעסוקה. אולם, נשים רבות עדיין מתקשות לשבור את תקרת הזכוכית, מועסקות במשרות שאינן תואמות את השכלתן, במשרות חלקיות וזמניות ותוך הפרה רחבה של זכויותיהן.

מכאן, משבר הקורונה, שפגע בצורה קשה בשוק התעסוקה והותיר מאות אלפי עובדות ועובדים ללא מקום עבודה ומקור פרנסה, היווה זכוכית מגדלת לאי-שוויון המגדרי, וחשף את הפגיעות של נשים. הפניות שקיבלנו בעמותה בחודשים האחרונים מצביעות על ההפרות הקשות שחוות נשים בתקופת משבר הקורונה, ניצול המעסיקים, ההשפלה, ההתעמרות, האפליה והפגיעה בזכויות. נשים ובמיוחד נשים מוחלשות בשוק התעסוקה, היו הראשונות לצאת משוק התעסוקה בצל המשבר והאחרונות ככל הנראה לחזור.

מהנתונים שפורסמו עולה כי נשים איבדו את מקומות עבודתן יותר מגברים, והן מהוות 56% מכלל התובעים לדמי אבטלה. גם בפילוח לפי ענפים עולה ששיעור הנשים שהגישו תביעה לדמי אבטלה היה גבוה יותר בקרב הנשים בכל הענפים (למעט נדל"ן), ללא קשר לייצוג שלהן בענף. היינו, בענפים בהם אחוז הנשים נמוך מהגברים, כגון בינוי, כמו גם ענפים בהם נשים מהוות רוב, כגון רווחה ובריאות וחינוך, אחוז הנשים דורשות העבודה גבוה מהגברים.

באופן דומה, נשים איבדו את עבודתן יותר מגברים בכל קבוצות הגיל, כאשר הקבוצה שהכי נפגעה הנה נשים בגילאי 20-24, אשר 60.5% מתוכן איבדו את עבודתן לעומת 39.5% מהגברים באותה קבוצת גיל<sup>1</sup>. אחת הסיבות העיקריות למצב המתואר ולאחוז הגבוה של נשים דורשות עבודה הנה סגירת מוסדות החינוך.

<sup>1</sup> ראו: פרגר, א' (2020). נתונים על דורשי עבודה בעת משבר נגיף הקורונה: מבט מגדרי. ירושלים: הכנסת – מרכז המחקר והמידע. וראו: בוורס, ל' (2020). משבר הקורונה והשפעתו על נשים בשוק העבודה: נזק בלתי הפיך או ירידה לצורך עלייה? מרכז טואב, לחקר המדיניות החברתית בישראל.

משבר הקורונה והשלכותיו על שוק התעסוקה היו קשות אף יותר על נשים בכפרים הבלתי מוכרים בנגב, אשר נותרו ללא תחבורה ציבורית וללא תשתיות נאותות וחיבור לאינטרנט שיאפשר עבודה מרחוק, במידה והתפקיד מאפשר זאת.

נשים היוו חלק ניכר מכוח העבודה החיוני בתקופת הקורונה, ובמיוחד אחיות, מטפלות בקשישים, עובדות ניקיון, עובדות סוציאליות, עובדות מעבדה, ועובדות במפעלים ובסופרים. נשים רבות עבדו לילות כימים בתקופת המשבר, בשכר זעום, בתנאים לא נאותים ולעיתים אף ללא אמצעי בטיחות והגנה כגון מסכה מתאימה, אלכו-ג'ל וכפפות באיכות נאותה. משרד הבריאות (על אף פניות שלנו בנושא) לא פרסם הנחיות ברורות לגבי אמצעי המיגון הנדרשים בכל רמת סיכון של עבודה, ונשים רבות נדבקו בנגיף במהלך עבודתן.

בשבועות האחרונים היינו עדים למאבק האחיות והעובדות הסוציאליות. כעת אנו עדות למשבר שחוות סייעות רבות, אשר נאלצות בעל כורחן להפסיד את זכאותן לדמי אבטלה בחודש אוגוסט (כפי שהן מקבלות מידי שנה, מאחר שהמעסיק אינו דואג לשלם להן שכר בתקופה זו, אלא מפטר אותן מידי שנה), היות והן יעבדו 6 ימים, בכך לא יצבאו 30 ימי חל"ת המזכים בדמי אבטלה.

המשבר הבריאותי הפך כיום למשבר כלכלי קשה, ולפי התחזיות ככל הנראה הנגיף יישאר איתנו בתקופה הקרובה. לנוכח מכלול הדברים המתוארים לעיל, אנו סבורות כי על המדינה לדאוג למגוון הנשים ועל כן אנו ממליצות:

א. ייצוג הולם לנשים מכל קבוצות האוכלוסייה בוועדות וצוותי מומחים, ניתוח מגדרי לתוכניות הממשלתיות, לחוקים ולתקנות וחובת היוועצות עם ארגוני נשים. למרבה הצער, ובניגוד לדין בהחלטה שהתקבלה אתמול שונה הרכב קבינט הקורונה, כך שלא יהיו חברות בו שרות.

ב. על המדינה לספק הגנה לנשים אמהות לילדים ובראשן חד הוריות:

1. להכיר בחל"ת ביוזמת העובדת למען טיפול בילדים שנותרים ללא מסגרות, כמזכה בדמי אבטלה.
2. להכיר בהתפטרות למען טיפול בילדים כהתפטרות בדין פיטורים, המזכה בפיצויי פיטורים.
3. לפעול להורדת מספר התלמידים בכיתות, במיוחד בחברה הערבית, בצורה שתבטיח פתיחת בתי הספר גם כאשר קיים צורך בלימודים בקפסולות ובקבוצות קטנות.
4. להחיל את הוראות חוק הגנה על עובדים בשעת חירום, תשס"ו-2006, בשינויים הנדרשים על המשבר הנוכחי. נציין שתכליתו של חוק זה הנה להגן על העובדות/ים במצבי חירום וקובע כי אין לפטר עובד במצב שבו נבצר ממנו להגיע לעבודה בשל הוראות לפי חוק ההתגוננות האזרחית, בעת הכרזה על מצב מיוחד בעורף או בשעת התקפה, או כאשר על העובד להשיג על ילדו עקב הפסקת פעילות מוסדות החינוך מחמת הוראות כאמור.

ג. הגדלת מספר ימי המחלה השנתיים: מגיפת הקורונה הנה ככל הנראה כאן להישאר, לכל הפחות עד שימצא חיסון. לפי התחזיות החורף הבא עלול להיות קשה ולהביא להידבקות

רחבה. זאת לצד הצורך לשהות בבית במקרה של בידוד של העובדת או של ילדיה. חוק דמי מחלה, התשל"ו-1976, מזכה כל עובדת במשרה מלאה ב-18 ימי מחלה בשנה. אנו סבורות כי יש להגדיל את מכסת ימי המחלה השנתיים, לכל הפחות ב-5 ימי מחלה נוספים (נטו).

#### ד. **תגבור אגף האכיפה במשרד הכלכלה:**

מעסיקים רבים עלולים לנצל את המשבר הנוכחי ואת האחוז הגבוה של דורשי עבודה לצד האחוז הנמוך של הזדמנויות תעסוקה, כדי לחסוך בשכר העובדים, תוך הפרה רחבה של זכויות, ובהקשר של נשים ערביות תשלום שכר נמוך משכר מינימום. מכאן, ועל מנת לוודא כי עובדות ועובדים לא ישאו בנטל הפגיעה הכלכלית של המעסיקים, יש צורך בתגבור האכיפה של זכויות בעבודה.

#### ה. **תגבור פעילות נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה ועבודת הממונה של העסקת נשים:**

משבר העבודה יכול לתמרץ אפליה על רקעים שונים. כבר בתקופת המשבר היינו עדים לאפליה עובדות ועובדים המתגוררים באזורים עם אחוזי הדבקה גבוהים, כגון עובדות מגיסר אל זרקא שנשלחו לביתן אך ורק בשל מקום מגוריהן. לצד האמור, היינו עדות לאפליה בוטה של נשים בהיריון ואחרי לידה, ולהוצאה לחל"ית של עובדות מוגנות בניגוד לחוק וללא היתר. מכאן, קיים צורך לתגבר את הפעילות של גופים אלה, כדי להגן על אוכלוסיות פגיעות, על מיעוטים ועל נשים מוגנות, שהשתלבותן בשוק התעסוקה תהיה קשה יותר.

#### ו. **הנגשת הטכנולוגיה:**

אחת ההשלכות של המשבר הנוכחי הנה המעבר לעבודה מהבית, דבר אשר דורש הן שליטה באמצעים הטכנולוגיים והן חיבור נאות לאינטרנט וכן מרחב עבודה מתאים בבית לרבות מחשב, דבר אשר חסר בבתים רבים, ופוגע בעיקר באמהות עובדות שקשה להן להתנתק מהילדים במרחב קטן ומשותף. על כן אנו מציעות:

1. להכשיר נשים לעבודות מתאימות לשוק התעסוקה הנוכחי וכן הכשרה טכנולוגית מתאימה.

2. לחייב מעסיקים לספק לעובדים מחשבים שיאפשרו עבודה מהבית.

3. לחבר יישובים לאינטרנט.

4. לספק מרחבי עבודה מסובסדים על ידי המדינה בפריפריה, דוגמת we work שיאפשרו לנשים לעבודה מרחוק בצורה נאותה כאשר תנאי ביתה אינם מאפשרים זאת.

#### ז. **אוכלוסיות בסיכון מוגבר:**

לאחרונה געשו ורעשו אמצעי התקשורת לנוכח מקרה המוות המצער של הגנת שלוה זלפריינד ז"ל, מפתח תקווה. מקרה זה חשף את הסכנה הממשית שחווים עובדות ועובדים במקומות העבודה, ובראשן עובדות ועובדים עם מחלות רקע. מכאן, אנו סבורות כי:

1. יש לקבוע הגדרה מדויקת של אוכלוסיות בסיכון מוגבר, לרבות אנשים מבוגרים וכן אנשים עם מחלות רקע מסוכנות, וכן הגדרה של מקומות עבודה בסיכון מוגבר.

2. לחייב העסקה מהבית כאשר התפקיד מאפשר זאת.

3. לחייב העברה לתפקיד שמאפשר עבודה מהבית במידה האפשר.

4. למנוע ככל הניתן פיטורי עובדים בסיכון שאין אפשרות להעסיק אותם מהבית, ולאשר להם לקבל קצבת אובדן כושר עבודה מקרן הפנסיה או לחלופין לשהות בחל"ת ולקבל דמי אבטלה או מענק אחר עד שיתאפשר להם לחזור לעבודה.
- ח. **בטיחות בעבודה**: מפניות שאנו מקבלות עובדות ועובדים רבים מוחים על מחסור באמצעי בטיחות והגיינה במקומות העבודה. אמנם זוהי אחריות המעסיק, אולם המדינה צריכה להוציא הנחיות ברורות בנוגע לשמירה על בריאות ובטיחות העובדות והעובדים בתקופה זו, וכן לאכוף קיום הוראות אלה.
- ט. **תוספת סיכון** לעובדים שמועסקים במקומות עבודה עם סיכון מוגבר להידבקות ובראשן עובדות ניקיון ומטפלות בקשישים.
- זוהי תקופה קשה וייחודית, והשלכותיה על שוק התעסוקה עלולות להיות ארוכות טווח. אנו קוראות למשרדים הממשלתיים לאמץ את ההמלצות הנ"ל ולפעול יחד עם ארגוני חברה אזרחית על מנת לצמצם את הפגיעה בנשים ובראשן נשים מאוכלוסיות מוחלשות.